

รอบรู้เรื่องโรคผิวหนัง

Cutaneous & Mucosal Candidiasis

โรคติดเชื้อราที่ผิวหนัง แคนดิดาที่ผิวหนังและเยื่อ

โดย...น.ท.ปยุตวิริ์ อ่องศรี แผนกโรคผิวหนัง กองอายุรเวชกรรม
รพ.สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ

โรคติดเชื้อราที่ผิวหนัง เป็นโรคที่พบได้บ่อยในเวชปฏิบัติ โดยเฉพาะโรคติดเชื้อราที่ผิวหนังชั้นตื้น หรือชั้นหนังกำพร้า (superficial fungal infection) ได้แก่ กลาก เกื้อน และการติดเชื้อราแคนดิดา นอกจากอาการแสบคันแล้ว การติดเชื้อยังก่อให้เกิดผื่นที่มีลักษณะจำเพาะ อาจมีลักษณะเป็นตุ่มแดงคัน ผื่นวงแดงขอบชัด สะเก็ดขุย น้ำเหลืองซึม และอาจทิ้งรอยดำ รอยต่าง สีผิวดูไม่สม่ำเสมอ จนเกิดความอับอายหรือมีปัญหาต่อการเข้าสังคมได้

ในที่นี่จะกล่าวถึงโรคติดเชื้อราแคนดิดาที่ผิวหนังและเยื่อ (Cutaneous & Mucosal Candidiasis)

สาเหตุการเกิดโรคติดเชื้อราแคนดิดาที่ผิวหนังและเยื่อ

โรคติดเชื้อราแคนดิดาที่ผิวหนังและเยื่อ เกิดจากเชื้อราสกุล หรือ ยีสต์ (yeast) ในสกุล Candida spp. ซึ่งเป็นเชื้อราที่ปกติอาศัยอยู่ในช่องปาก ช่องคลอด ในภาวะปกติเชื้อราเหล่านี้จะไม่ก่อให้เกิดโรคหรืออาการผิดปกติ แต่หากมีปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มจำนวนของเชื้อมากขึ้นกว่าปกติก็จะก่อให้เกิดโรคได้ โดยเฉพาะในบริเวณผิวหนังที่อับชื้นได้ง่าย เช่น ซอกพับ รักแร้ ขาหนีบ ใต้ราวนม และเยื่อต่างๆ เช่น ช่องปาก ช่องคลอด องคชาติ โดยปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ ภาวะที่มีภูมิคุ้มกันต่ำผิดปกติ เช่น โรคเบาหวาน โรคภูมิคุ้มกันบกพร่องจากเชื้อ HIV (AIDS) การใช้ยากดภูมิ ยาเคมีบำบัด หรือ การรับประทานหรือ ทายาในกลุ่มสเตียรอยด์เป็นเวลานาน ภาวะอ้วน และผู้หญิงตั้งครรภ์

การวินิจฉัยโรคติดเชื้อราแคนดิดาที่ผิวหนังและเยื่อ

การวินิจฉัยอาศัยลักษณะอาการและอาการแสดงของโรค ร่วมกับการตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการโรค โรคติดเชื้อราแคนดิดาที่ผิวหนัง จะมีอาการแสดงเป็นลักษณะของผื่นแดงคัน ลามออกเป็นวง มักมีสีแดงฉ่ำ อับชื้น และพบตุ่มแดงขนาดเล็กๆ อยู่รอบๆ ผื่นแดง (satellite lesions) พบบ่อยบริเวณอับชื้น เช่น ขาหนีบ ซอกกัน รักแร้ ใต้ราวนม ซอกนิ้ว

โรคติดเชื้อราแคนดิดาที่เยื่อ พบบ่อยในช่องปาก มักพบเป็นฝ้าขาวที่ลิ้น กระพุ้งแก้ม (oral thrush) ขูดออกได้ง่ายด้วยไม้กดลิ้น อาจพบเหงือกหรือมุมปากแดงอักเสบได้ โดยเฉพาะบริเวณที่ถูกกดทับหรือสัมผัสกับฟันปลอม ในช่องคลอด จะพบลักษณะแดงคันที่ผนังช่องคลอด และมีตกขาวสีขาวขุ่นคล้ายนม ที่องคชาติ มักพบตุ่มแดง ตุ่มขาว หรือตุ่มหนองที่ส่วนหัวองคชาติ

การตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการ อาจทำโดยการใช้ใบมีดขูดขุย หรือไม้กดลิ้นขูดรอยโรคในเยื่อแล้วนำไปตรวจภายใต้กล้องจุลทรรศน์ (direct exam with 10%KOH) พบรากลม (ยีสต์) และสายราเทียม (budding yeast cell with pseudohyphae)

การพยากรณ์โรคติดเชื้อราแคนดิดาที่ผิวหนังและเยื่อ

โรคติดเชื้อราแคนดิดาที่ผิวหนังและเยื่อ พบได้บ่อยในผู้ป่วยที่มีปัจจัยเสี่ยง มักมีอาการแสบคัน แต่ไม่เป็นอันตรายร้ายแรง หากภูมิคุ้มกันไม่ได้ต่ำมาก หรือมีการใส่สายสวนต่างๆ คาไว้จนเกิดการติดเชื้อรุนแรงเข้ากระแสเลือด สู่วัยระภายใน การรักษามักตอบสนองได้ดีต่อยาต้านเชื้อราทั้งในรูปแบบทา และรับประทาน สามารถรักษาให้หายขาดได้ และได้ผลดีเมื่อร่วมกับการปรับพฤติกรรมและลดปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรค

การรักษาโรคติดเชื้อราแคนดิดาที่ผิวหนังและเยื่อ

การรักษาโรคติดเชื้อราแคนดิดาที่ผิวหนังและเยื่อ ได้แก่

๑. ยาด้านเชื้อราในรูปแบบใช้เฉพาะที่

๑.๑ ยาในกลุ่ม azole (ketoconazole, clotrimazole) ใช้ทารอยโรคบริเวณผิวหนัง หรือปลายองคชาติ โดยมักจะต้องทาต่อเนื่อง วันละ ๒ ครั้ง อย่างน้อย ๒ - ๔ สัปดาห์

๑.๒ ยาด้านเชื้อสำหรับรอยโรคในเยื่อ เช่น ยาป้ายปาก (nystatin gel) หรือ ยาอม (clotrimazole troche) ใช้ในการติดเชื้อในช่องปาก ยาเหน็บ เช่น clotrimazole vaginal suppositories สำหรับรอยโรคในช่องคลอด หากมีฝ้าหรือขุยลอกหนา แนะนำให้ขูดออกก่อน ค่อยป้ายยาที่ผิวของเยื่อ เพื่อประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

๒. ยาด้านเชื้อราในรูปแบบรับประทาน

ใช้ในกรณีมีปริมาณมาก หรือให้การรักษาด้วยยาทาแล้วยังได้ผลไม่ดี การกินยาด้านเชื้อราควรอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์ เนื่องจากอาจมีผลข้างเคียงรุนแรงได้

๓. การดูแลสุขอนามัย และการป้องกันการกลับมาเป็นซ้ำ

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การลดน้ำหนัก ใส่เสื้อผ้าโปร่งสบาย ไม่อับชื้น หมั่นอาบน้ำ ขำระร่างกายให้สะอาด ไม่มีเหงื่อโคลหมักหมม

ภาพแสดงอาการทางคลินิก A.) รอยโรคติดเชื้อราแคนดิดาที่ใต้ราวนม B.) ช่องปาก C.) ช่องคลอด D.) ปลายองคชาติ E.) รากลมและสายราเทียม (budding yeast cells with pseudohyphae) ภายใต้การส่องด้วยกล้องจุลทรรศน์